

FØDEVARESIKKERHED

Den europæiske fødevarerikkerhedspolitik har to formål: at beskytte menneskers sundhed og forbrugernes interesser og at sikre, at EU's indre marked fungerer efter hensigten. EU sikrer således, at der fastsættes kontrolstandarder, og at disse overholdes, på området for foder- og fødevarerhygiejne, dyresundhed, plantesundhed og forebyggelse af fødevarerforurening fra eksterne stoffer. Unionen regulerer endvidere mærkningskravene for fødevarer- og foderstofprodukter.

RETSGRUNDLAG

Artikel 43, artikel 114, artikel 168, stk. 4, og artikel 169 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde.

GENEREL BAGGRUND

Efter en række fødevarer- og dyrefoderkriser (f.eks. BSE-udbruddet og dioxingyseren) undergik EU's fødevarerikkerhedspolitik en gennemgribende reform i de tidlige 2000'ere. Man udarbejdede »fra jord til bord«-tilgangen, som garanterer et højt niveau af sikkerhed i alle faser af produktions- og distributionsprocessen for alle fødevarerprodukter, der markedsføres i EU, hvad enten de produceres i EU eller importeres fra tredjelande. Denne lovgivning udgør et komplekst og integreret system af regler, der dækker hele fødevarerikæden, lige fra foder og dyresundhed, plantebeskyttelse og fødevarerproduktion til forarbejdning, opbevaring, transport, import og eksport og detailsalg.

RESULTATER

A. Generel lovgivning

En rammeforordning fastlægger de [generelle principper og krav](#) i EU's fødevarer- og foderstoflovgivningen under hensyntagen til »forsigtighedsprincippet« (2.5.1). Med forordningen fastlægges en risikovurderingstilgang og der indføres generelle sporbarhedsbestemmelser for fødevarer og foder. Med forordningen indføres det hurtige varslingsystem for fødevarer og foder (RASFF), der giver medlemsstaterne og Kommissionen mulighed for hurtigt at udveksle oplysninger og koordinere deres reaktioner på sundhedsstrusler, der forårsages af fødevarer eller foder. Den indeholder ligeledes bestemmelser om oprettelsen af Den Europæiske Fødevarerikkerhedsautoritet (EFSA), der har til opgave at vurdere og informere om alle risici, som har relation til fødekæden. Efter en kvalitetskontrol og som svar på det europæiske borgerinitiativ om glyphosat har EU gennemgået sin generelle

fødevarerlovgivning for at forbedre gennemsigtigheden i EFSA's risikovurderinger og uafhængigheden af de bagvedliggende videnskabelige undersøgelser og for at forbedre samarbejdet med medlemsstaterne om at stille eksperter og data til rådighed. Andre centrale dele af lovgivningen inden for områderne nye fødevarer, GMO'er, pesticider, materialer i kontakt med fødevarer og fødevaretilsætningsstoffer vil også blive gennemgået for at bringe dem i overensstemmelse med gennemgangen af den generelle fødevarerlovgivning og fremme gennemsigtighed.

B. Fødevarehygiejne

I april 2004 blev der som led i den nye »fra jord til bord«-tilgang vedtaget en ny lovgivningsmæssig ramme kendt under betegnelsen hygiejnepakken, som vedrørte [fødevarehygiejne](#), [fastsatte særlige hygiejnebestemmelser for animalske fødevarer](#) og indførte en fællesskabsramme for den [offentlige kontrol af animalske produkter til konsum](#), og hvormed der også blev fastlagt særlige bestemmelser for fersk kød, toskallede bløddyr, mælk og mejeriprodukter. Denne pakke placerer ansvaret for fødevarehygiejne direkte hos de forskellige aktører i fødevarekæden gennem et selvregulerende system ved brug af HACCP-metoden (risikoanalyse og kritiske kontrolpunkter), der overvåges ved hjælp af offentlig kontrol, som skal foretages af de kompetente myndigheder.

C. Fødevareforurening

Fødevareforurening kan opstå naturligt eller som følge af dyrkningsmetoder eller produktionsprocesser. Med henblik på at beskytte den offentlige sundhed bliver der fastsat grænseværdier for forurenende stoffer i fødevarer, f.eks. nitrater, tungmetaller og dioxiner, og disse revideres regelmæssigt. Restkoncentrationer i fødevarer kan også stamme fra dyr, der indgår i fødevareproduktion, og som er blevet behandlet med veterinærlægemidler eller udsat for pesticider eller biocidholdige produkter. Maksimalgrænseværdier for restkoncentrationer fastsættes og ajourføres regelmæssigt. Ingen fødevarer, der indeholder uacceptable mængder af forurenende stoffer, må markedsføres i EU.

Herudover findes regler vedrørende materialer bestemt til kontakt med fødevarer, som f.eks. materialer til transport eller forarbejdning af fødevarer og emballagematerialer samt artikler til køkken- og bordbrug. En [rammeforordning](#) fastlægger de generelle krav til alle relevante materialer og genstande og sikrer, at disse materialer ikke overfører deres komponenter til fødevarerne i mængder, som er skadelige for menneskers sundhed. Der kan vedtages særlige EU-foranstaltninger med mere detaljerede bestemmelser for de 17 materialer og genstande bestemt til kontakt med fødevarer, der er anført i listen i bilag I til forordningen. I forbindelse med plast er der f.eks. indført restriktioner for anvendelsen af bisphenol A i plastsutteflasker til spædbørn.

D. Fødevaremærkning

Rammelovgivningen for mærkning af fødevarer skal sikre forbrugerne adgang til klare, forståelige og pålidelige oplysninger om indhold og sammensætning af produkter for at beskytte deres sundhed og interesser. For eksempel skal allergener såsom soja, gluten eller laktose angives klart og tydeligt på emballagen. Hovednyheden ved den nye forordning om [fødevareinformation til forbrugerne](#), som har været gældende siden december 2016, er kravet om, at producenterne skal oplyse om

tilstedeværelsen af allergener i uemballerede fødevarer, f.eks. på restauranter og i kantiner, oprindelseslandet for uforarbejdet kød (for visse andre typer kød end oksekød, som allerede skal mærkes med oprindelse) og tilstedeværelsen af fødevarerimitationer såsom vegetabiliske produkter, der erstatter ost eller kød. Særlige bestemmelser om [oprindelsesmærkning](#) fastlægger detaljerne, der (med visse undtagelser) kræver angivelse af opdrætssted og slagtningssted for emballeret fersk, kølet eller frosset svine-, fåre- og gedekød samt fjerkræ.

Mærkning og præsentation af eller reklame for fødevarer må ikke vildlede forbrugerne. Der er klare regler for godkendte ernærings- og sundhedsanprisninger (som f.eks. »lavt fedtindhold« eller »højt fiberindhold« eller angivelser om en forbindelse mellem fødevarer og sundhed). Sådanne anprisninger skal være baseret på videnskabelig dokumentation og kan findes i et offentligt EU-register.

En ny forordning om [fødevarer til specifikke grupper](#) afskaffer begrebet om en bred kategori af diætfødevarer og indfører i stedet regler for særlige sårbare forbrugergrupper såsom spædbørn og småbørn, personer med særlige sundhedsproblemer og personer på energifattige diæter til vægtkontrol.

E. Stoffer, der tilsættes til fødevarer

Fødevarertilægsstoffer, fødevarerenszymer eller fødevareromaer — også kendt som fødevarerforbedringsmidler — er stoffer, der normalt ikke konsumeres, som de er, men som tilsættes bevidst til fødevarer med bestemte formål for øje, f.eks. med henblik på at farve, søde eller konservere. Der er indført regler vedrørende disse stoffers godkendelsesprocedure, anvendelsesbetingelser og mærkning. Det samme gælder for kosttilskud som f.eks. vitaminer og mineraler, der kan tilsættes til en fødevarer for at berige den eller fremhæve dens særlige ernæringsmæssige karakter, forudsat at de står på særlige lister over tilladte stoffer og deres tilladte kilder.

F. Dyre- og plantesundhed

EU-lovgivningen omfatter generelle bestemmelser for overvågning, anmeldelse og behandling af infektionssygdomme og deres smittebærere med henblik på at opnå sikkerhed i fødevarerækeden. Den [nuværende lovgivningsramme for tilrettelæggelsen af offentlig kontrol](#) er skabt med henblik på verifikation af, at foderstof- og fødevarerlovningen samt dyresundheds- og dyrevelfærdsbestemmelserne overholdes. I maj 2013 fremlagde Kommissionen en ny lovgivningspakke, der omfatter forslag om dyresundhed, plantesundhed, planteformeringsmateriale og offentlige kontroller. Pakken er udtryk for en mere risikobaseret tilgang til beskyttelse af dyresundheden, der tager sigte på at øge effektiviteten af den offentlige kontrol med henblik på at undgå fødevarerkriser og sager med svindel, så vidt det er muligt. Den deraf følgende nye EU-lovgivning om dyresundhed (forordningen [om overførbare dyresygdomme](#)), der blev vedtaget i marts 2016 og finder anvendelse fra april 2021, fokuserer på forebyggelse og udryddelse af dyresygdomme ved at klarlægge ansvarsområderne og sikre tidlig påvisning og kontrol. Den nye plantesundhedsordning (forordningen om [beskyttelsesforanstaltninger mod planteskadegørere](#)) har til formål at beskytte afgrøder, frugt, grøntsager og skove mod indtrængen eller spredning af planteskadegørere eller sygdomme. Den vil for størstedelens vedkommende gælde fra

december 2019, hvilket også er tilfældet for den [nye forordning om offentlig kontrol](#), som også vil dække plantesundhed og animalske biprodukter på det tidspunkt.

G. Lovgivning om dyrefoder og mærkning af foder

Foderstofvirksomhedsledere skal sikre, at alle produktions-, forarbejdnings- og distributionsled under deres kontrol er i overensstemmelse med EU's regler for [foderstofhygiejne](#) og skal sikre fuld sporbarhed. Dette omfatter import og eksport af foderstoffer fra og til tredjelande. Landbrugere er forpligtet til at holde risikoen for biologisk, kemisk og fysisk forurening af foderstoffer, dyr og animalske produkter på et så lavt niveau, som det med rimelighed er muligt, i forbindelse med fodring af dyr, der anvendes i fødevarereproduktionen. Et særdirektiv fastlægger maksimumgrænser for [uønskede stoffer i foderstoffer](#), herunder tungmetaller, og forbyder udvanding af forurenede fodermaterialer. Der er fastlagt regler om [mærkning og markedsføring af dyrefoder](#) med henblik på at sikre et højt fodersikkerhedsniveau og i sidste ende et højt beskyttelsesniveau for den offentlige sundhed og give tilstrækkelige oplysninger til brugere og forbrugere. Bestemmelserne om [veterinærlægemidler](#) og [foderlægemidler](#) er blevet ajourført ved to nye forordninger (henholdsvis forordning (EU) [2019/6](#) og [2019/4](#)).

H. Nye fødevarer

Nye fødevarer, dvs. fødevarer der ikke blev anvendt til konsum i nævneværdigt omfang i EU før maj 1997, skal gennemgå en sikkerhedsvurdering, inden de bringes på markedet i EU. Fra 2018 gælder en [ny forordning](#), der giver lettere adgang til innovative fødevarer og samtidig opretholder et højt niveau for fødevarerens sikkerhed. Den indfører en forenklet, centraliseret og EU-dækkende onlinelogdokendelsesprocedure for nye fødevarer og traditionelle fødevarer fra tredjelande (der betragtes som nye fødevarer i EU). Inden der gives tilladelse, udfører EFSA en centraliseret videnskabelig sikkerhedsvurdering, som fastlægger betingelserne for anvendelse, udpegelsen som fødevarer og mærkningskravene. Alle godkendte nye fødevarer vil stå på en positivliste. Indtil den særlige lovgivning om fødevarer fra klonede dyr træder i kraft, er sådanne fødevarer omfattet af denne forordning og bør derfor mærkes på passende vis.

I. Genetisk modificerede organismer (GMO'er)

En GMO er »en organisme, bortset fra mennesker, hvori det genetiske materiale er blevet ændret på en måde, der ikke forekommer naturligt ved formering og/eller naturlig rekombination«^[1]. Planter kan ændres med moderne bioteknologi, f.eks. for at gøre dem modstandsdygtige over for sygdomme eller for at øge deres udbytte. I overensstemmelse med forsigtighedsprincippet har EU indført en streng retlig ramme for dyrkningen og markedsføringen af GMO'er, der anvendes i fødevarer eller foder. Før en GMO kan markedsføres, foretager EFSA i samarbejde med medlemsstaternes videnskabelige organer en videnskabelig risikovurdering for at udelukke enhver risiko for menneskers eller dyrs sundhed og miljøet. Efter modtagelse af EFSA's udtalelse udarbejder Kommissionen (som kan afvige herfra) et udkast til afgørelse om meddelelse af eller afslag på godkendelse, som skal vedtages med kvalificeret

[1]Direktiv 2001/18/EC (EFT L106 af d. 17.4.2001).

flertal af et ekspertudvalg bestående af repræsentanter for medlemsstaterne. I tilfælde af »ingen udtalelse«, dvs. hvis der ikke er noget kvalificeret flertal enten for eller imod godkendelsen, ligger den endelige afgørelse hos Kommissionen. Alle godkendte fødevarer eller foderstoffer, der er fremstillet af eller indeholder GMO'er, skal kunne spores og være tydeligt mærket som sådan, således at forbrugere kan træffe informerede valg. Medlemsstaterne har mulighed for at [begrænse eller forbyde](#) dyrkning af afgrøder, der indeholder GMO'er, på deres eget område, selv hvis dette er tilladt på EU-plan.

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

I kølvandet på hestekødsskandalen og andre sager om svindel med fødevarer opfordrede Parlamentet til obligatorisk angivelse af oprindelsen af især kød anvendt som ingrediens i forarbejdede fødevarer. Parlamentet og Rådet enedes om nye regler til at skærpe offentlige fødevarinspektioner, der har til formål at forbedre fødevarers sporbarhed og bekæmpe svig. Under forhandlingerne lykkedes det Parlamentet at styrke håndhævelsen i forbindelse med svigagtig eller vildledende adfærd. Parlamentet er også særlig på vagt, når det gælder trusler mod forbrugernes sundhed, der hænger sammen med klonede dyr og nanomaterialer eller GMO'er. Det undersøger og modsætter sig regelmæssigt udkast til forslag om godkendelse eller fornyelse af nye genetisk modificerede planter som f.eks. majs eller sojabønner.

Som følge af de betænkeligheder, der blev givet udtryk for omkring risiciene forbundet med brugen af ukrudtsbekæmpelsesmidlet glyphosat i landbruget, oprettede Europa-Parlamentet i 2018 et særligt udvalg (PEST) til at undersøge EU's godkendelsesprocedure for pesticider. I forbindelse med revisionen af den generelle fødevarerlovgivning, der sigter mod større gennemsigtighed i hele fødevarekæden, har Parlamentet kæmpet for at sikre, at sikkerhedsundersøgelser offentliggøres, inden et produkt godkendes til markedsføring.

Tina Ohliger
05/2019

